

3

2021

ISSN-0207-4710

GÖYƏRÇİN

ZƏFƏR YALLISI

Cıdır düzündə payız idi. Topxana meşəsindəki ağacların hamısının gözlərinin kökü sapsarı saralmışdı. Bu dağlar, bu meşələr neçə illər idi ki, həsrətlə öz sahiblərinin yolunu gözləyirdilər. Küskün xarıbüllər ayrılıqdan zillət çəkirdilər. Hər yaz ümidlə torpaqdan baş qaldırıb ətrafa baxır, doğma insanları görməyib, yenidən küskün-küskün başlarını aşağı salırdılar.

Doğma insanların həsrəti, bəxtəvər günlərin xiffəti çiçəkləri də boynubükük eləmişdi bu yerlərdə. Neçə vaxt idi ki, doğma nəfəs, doğma səs üzünə həsrət qalmışdı xarıbüllər. Onlar bitəndə də elə yerdə bitirdilər ki, düşmənin gözüne görünməsinlər. Namərdlərin murdar nəfəsindən ürəkləri bulanırdı burdakı bütün güllərin, çiçəklərin. Onlar ətirlərini də öz içlərinə çəkirdilər ki, düşmənləri ləzzətdən məhrum eləsinlər. Elə bil quşlar da qəsdən oxumurdular. Bülbüllər perikmişdi Kirsdən, Üçmıx dağından, Cıdır düzünden... Onların cəh-cəh vurmağa da həvəsləri qalmamışdı.

Dağlar, dərələr mürgüleyəndə onların yuxusuna "Qarabağ şikəstəsi" gəlirdi... Xan əminin qavalı ay kimi görünürdü quşların, böcəklərin gözünə... Zəngülə şələlə kimi çağlayırdı...

Hər yaz doğma insanların yolunu ümidlə gözləyən xarıbüllər bu payız da öz çiçək qoşunlarını torpağın altına çəkib mürgüyə getmişdilər.

Birdən elə bil möcüzə oldu. Çiçəklər doğma bir həmir, səs eşitdilər yerin üstündən. Elə bildilər ki, yenə yuxu görürlər... Ancaq bu yuxu o biri yuxulara bənzəmirdi... Bu yuxu həqiqət idi...

Qara zurna ildırım kimi şaqquldayırdı Şuşanın dumanlı dağlarının üstündə...

Azərbaycan əsgərləri Cıdır düzündə "Yallı" gedirdilər. Onların ayaqları altından elə bil qələbə, zəfər qığılcımları qopurdu. Bu qığılcımlar sönən ocaqlarımızı yenidən yandırırdı Qarabağda. Bütün Şuşa xoşbəxtlik nuru içində bəxtəvərlər bəxtəvərinə dönmüşdü.. Payız çiçəklərinin ləçəyində xoşbəxtlik şehi bərq vururdu...

Müzəffər Azərbaycan əsgərinin ayaqları düşmənin ləpirlərinə çalın-çarpaz dağ çəkir, yağları böcək kimi xıncım-xıncım əzir, toza döndərirdi. Əsgərlərimizin nəfəsi zəfər küləyinə dönüb, yağların izini-tozunu murdarlar diyarına qovurdu... Cıdır düzündə yenidən xoşbəxt çiçəkləri baş qaldırırdı...

İllər boyu küskün-küskün axan, suyu quruyan Qarqar çayı da kövrəlmişdi eşitdiyi bu doğma səsdən. Elə bil indi o, adi çay deyildi. Hönkürən dağların gözündən çağlayan sevinc yaşları onu coşdurub, daşdırmışdı. İndi o, bu pak diyardan murdar ayaq izlərini yuyub aparmağa tələsirdi. Topxana meşəsindəki hər ağac bir top lüləsinə dönmüşdü... İllər boyu otun, çayırın, şax-şəvəlin içində itib görünməz olan, dərədən sıldırım qayalıqların sərt sinəsi ilə Cıdır düzünə qalxan Qırx pilləkən doğma ayaqlar altında ləzzət çəkirdi indi...

Dağlar sevincindən uçum-uçum uçunurdu... Elə bil ki, onlar da "Yallı" gedən igidlərimizə qoşulmuşdular. Elə bil Murov əlində Azərbaycan bayrağı cərgənin başında irəliləyirdi. Kirs, Şah dağı, Dəlidağ, Savalan, Qoşqar, Kəpəz, Səngər yallı gedirdi elə bil.

Yallının o biri başında qoşa türk bayrağına bürünmüş Ağrı dağı yağlara yandıq verirdi elə bil. Düşmənlər vahimə içindəydilər. Dostlar isə sevinirdilər.

Qara zurna ildırım kimi şaqquldayırdı, əllərinde üçrəngli bayrağımız dalğalanan Azərbaycan əsgərlərinin ayaqları altından qeyrət qığılcımları qopurdu... Bu qığılcımlar ölüləri də diriltmək, cansızlara da can vermək gücündə idi...

...Pənahəli xanın, Mehdiqulu xanın, Natəvanın, Mir Möhsün Nəvvabın, Molla Pənah Vaqifin, Qasım bəy Zakirin, Üzeyir Hacıbəylinin, Nəcəf bəy Vəzirovun, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin, Yusif Vəzir Cəmənzəminlinin, Sultan Hacıbəyovun, Bülbülün, Xan Şuşinskiyin, Süleyman Ələsgərovun... ruhları bir-birlərinə qoşulub bu Zəfər yallısının tamaşasına tələsirdilər...

GÖRÜCÜ

(Rus xalq nağılı)

Kasıbdan kasıb bir kişi var idi. Tanıyanlar ona Juçok-böcək deyə müraciət edirdilər. Bir dəfə o, bir qadının kətan parçasını oğurladı və aparıb samanlıqda gizlədi. Sonra özünü elə təqdim elədi ki, guya baxıcıdı, itən gizlədilen şeylərin hamısının yerini asanlıqla tapa bilir.

Kətan paltarını axtarıb tapmayan qadın kişini sözlərini eşitdi və onun yanına getdi. Dedi ki, mənim paltarım itib, onu tapa bilərsənmi?

Kişi dedi:

-Tapmağına taparam. Ancaq de görüm əvəzində mənə nə verəcəksən?

-Bir pud un, bir pud da yağ verərəm.

-Yaxşı.

Kişi özünü elə göstərdi ki, guya düşünür. Bir xeyli keçəndən sonra özü gizlədiyi parçanın yerini dedi. Paltarını tapan qadın çox sevindi.

Aradan bir neçə gün keçdi. Bu dəfə qadının atı itdi. O, görücü kişinin yanına adam göndərüb dedi ki, itən aygırın yerini desin. Sən demə, dişində şirə qalan elə həmin görücü gizlicə atı aparıb meşədə bir ağaca bağlayıbmiş...

Görücü bir az gözlərini yumub düşündü və sonra dedi.

-Tez meşəyə gedin. Atı kimsə orada bir ağaca bağlayıb.

Gedib atı deyilən yerdə tapan qadın çox sevindi və əvəzində kişiye 100 manat pul verdi.

İtən şeylərin yerini asanlıqla tapa bilən bir görücünün olması xəbəri bütün mahala yayıldı. Kim nə itirirdisə, qaçıb həmin kişinin yanına gedir, kömək istəyirdi.

Təsadüfən bu xəbər çara da çatdı. Neçə vaxt idi ki, o, öz nişan üzüyünü itirmişdi. Nə qədər axtarırdısa, tapa bilmirdi. İtikləri asanlıqla tapa bilən bir görücünün olduğunu eşidən kimi sevindi. Əmr elədi ki, tez həmin adamı tapıb gətirsinlər.

Çarın hüzuruna gətirilən kişi bildi ki, vəziyyət çox xarabdır. Anladı ki, üzüyü tapa bilməyəcək və bu, ona çox baha başa gələcək. Çar mütləq onu gedərgəlməzə göndərəcək... Ancaq haray hara çatması idi?!

Çar kişiye baxıb onunla salamlaşdı, sonra dedi:

-Belə deyirlər ki, sən itən şeylərin yerini tapmaqda ustasan. Əgər mənim üzüyümü tapsan, sənə çoxlu pul verəcəm. Yox, əgər tapmasan, boynunu qılıncla vurub, başını bədənindən ayıracam.

Bundan sonra çar əmr etdi ki, bu görücünü xüsusi bir otağa aparın. Qoy səhərəcən fikirləşib, itən üzüyümü tapsın.

Belə də etdilər. Otaqda tək qalan kişi üzüyü necə tapmaqdan çox, buradan necə qaçıb

canını qurtarmaq haqqında düşünürdü: "Sabah mən çara nə cavab verəcəm? Yaxşısı budur ki, səhər hələ açılmamış, üçüncü xoruz banında nə yolla olur olsun qaçıb burdan çanımlı qurtarım".

Üzüyü oğurlayanlar isə saray adamları idilər. Məsələdən xəbər tutduqları üçün çox narahat idilər. Onlardan biri gizlicə gəlib otaqda tək qalan görücünün fikirlərini öyrənmək istəyəndə xoruz banladı. Bunu eşidən kişi dedi:

-Allah, sənə şükür! Biri var, o biri ikisini gözləmək lazımdı.

Qulluqçu vahimə içində qaçıb eşitdiyini dostlarına dedi. O biri saray adamı məsələni dəqiqləşdirmək istədi. Qulağını elə qapıya təzəcə söykəyib dinləmək istəyirdi ki, xoruz ikinci dəfə banladı. Kişi içəridən dedi:

-Çox şükür, ikinci də gəldi. İndi üçüncünü gözləmək lazımdı.

Qulluqçu vahimə içində qaçıb eşitdiyini söylədi. Bu dəfə sarayın aşpazı gedib qulağını qapıya dirədi ki, bir şey eşitsin. Elə bu vaxt xoruz üçüncü dəfə banladı. İçəridən kişinin səsi gəldi:

-Allah, sənə şükür, üçüncü də gəldi. İndi hərəkətə başlamaq lazımdı.

Aşpaz qaçıb eşitdiklərini dedi. Qərara aldılar ki, aparıb çardan oğurladıqları üzüyü kişiye versinlər və yalvarsınlar ki, onları ələ verməsin.

Görücü üçüncü xoruz banından sonra otaqdan çıxıb qaçmaq istəyəndə həmin oğrular onun qabağını kəsdilər və qarşısında diz çöküb yalvardılar:

-Bizi məhv eləmə, al bu üzüyü götür, ancaq bizi xilas elə. Ömrümüz boyu qulluğunda durmağa hazırıq.

Görücü kişi üzüyü alıb dedi:

-Narahat olmayın, heç birinizi ələ vermərəm. Səhvini başa düşdüyünüz üçün sizi bağışlayıram.

Sonra kişi döşəmənin bir taxtasını qaldırıb, üzüyü onun altına qoydu.

Elə bu vaxt adamlar gəlib kişini çarın hüzuruna apardılar.

Çar mənalı-mənalı biliciye baxıb soruşdu:

-De görüm, kefin necədi?

-Sizin üzüyünüz döşəmənin altındadı.

Üzüyü tapılan çar sevindi. Kişiye çoxlu pul verdi, əmr elədi ki, onu yedirtsinlər, içirtsinlər, qulluğunda dayansınlar. Özü isə bağa

gəzməyə çıxdı. Bir böcək (juk) görüb, onu əlinə götürdü. Əmr elədi ki, həmin kişini gətirsinlər. Çar görücüdən soruşdu:

-İndi de görüm, mənim ovcumun içində nə var?

Görücü çox həyəcanlandı və özündən asılı olmayaraq dedi:

-Eh, Juçok, axır ki, fırlıdaqların açıldı, çarın əlinə keçdin...

Çar çox təəccübləndi. Ovcundakı juku (böcəyi) havaya buraxıb dedi:

-Bax, bu kişi əsl görücü imiş. Ona çoxlu pul verin və qoyun üreyi hara istəyir, ora da getsin!

Tərcümə edən: R.Y.Əliyev

